

COLOSUL DIN TÜBINGEN

NICOLAE MĂTCAȘ*

Text preluat, cu minime intervenții grafice, din revista „Limba Română” (Chișinău), anul XII, nr. 10, 2002, p. 72–74.

Puțini sunt cei care ajung să devină legendă chiar în timpul vieții. Ei bine, una dintre aceste legende în viață este ilustrul nostru compatriot, lingvistul numărul unu al contemporaneității, marele filozof al limbajului uman Eugen Coșeriu.

Câtă vreme a existat cortina de fier a totalitarismului sovietic, chiar și numele Domniei sale era interzis. Atunci când un studiu fundamental coșerian și-a făcut totuși drum prin sârma ghimpată a gulagului spiritual totalitarist, apărând în prestigioasa serie moscovită „Novoe v lingvistike” (poate numai grație numelui său hispanizat, Eugenio Coseriu, pronunțat „Euhenio Coseriu”), inima mi-a tresălit de bucurie. A fost una dintre rarele bucurii pe care aproape că n-am avut cui s-o împărtășesc. Puțină lume auzise până atunci de numele Domniei sale, și mai puțină manifesta vreun interes față de cercetările în domeniul lingvisticii generale. Ne-am indignat împreună cu confratele Ion Dumeniuk, acum 35 de ani, când o pretinsă somitate lingvistică de la Moscova încercase a-i minimaliza opera pe care sunt convins că nu i-o citise pe de-a-ntregul.

Că prof. univ. dr. Eugen Coșeriu, membru de onoare a zeci de universități și de academii din Europa și din America, este titan al științei limbii și o adevărată enciclopedie vie – aceasta o știe astăzi o întreagă lume. Chiar și japonezii cei proverbial de zgârciți în aprecieri, care i-au tradus în mare opera, îl consideră o enciclopedie lingvistică a secolului. Noi mai avem nevoie de ani de zile pentru a aduce acasă opera lingvistică a lui Coșeriu. În Patrie vreau să zic, adică în Limba Română.

Trebuie să fi avut ambiția și tenacitatea unui Brâncuși acest moldovean îndârjit ca să pornească din pragul casei părintești din Mihăileni (Râșcani), poposind pentru un timp la Bălți și Iași, pentru a ajunge în cele din urmă în mult râvnita Cetate Eternă. Dar și temeritatea unui Magellan de a acosta pentru mai

---

* Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova.

multă vreme la țarmul Uruguayului, ca peste ani să revină, ca cetățean al universului cu inimă și suflet de român, pe continentul european și să se retragă în universul atât de benefic pentru activitatea sa creatoare pe care i-l oferă acest miraculos de ordonat și plin de viață și de elan tineresc burg cu nume baladesc: Tübingen. Oraș în care încă nu s-a așezat praful pe urmele lui Hölderlin.

Magul din Tübingen trăiește în împărăția cărților, având cea mai mare bibliotecă personală din lume, o bună parte din aceasta constituind-o chiar studiile editate ale Domniei Sale. Studenții de la Universitatea din Tübingen sunt cei mai fericiți din lume, pentru că îl au totdeauna alături, spre deosebire de studenții din alte universități, care trebuie să-i jinduiască sosirea. Așa cum l-am așteptat noi, studenții și învățăceii români, timp de mai bine de cincizeci de ani, ca să-i ascultăm prelegerile și conferințele, în amfiteatrul „B.P. Hasdeu” de pe Edgar Quinet sau „William Shakespeare” de pe Pitar Moș din București, în aula „Mihai Eminescu” de pe Bd. Copou din Iași ori în sala Senatului de pe str. Mateevici din Chișinău.

Coșeriu-profesorul, poliglot de formație clasică, om de rară erudiție, este o enciclopedie vorbitoare pe care nu te saturezi să-l asculți. Trece liber de la o limbă la alta, operează cu exemple din limbile de circulație internațională, deși nu exclude și unele din idiomuri mai restrânse. A vorbit aproape o jumătate de secol de la catedră în alte limbi decât cea maternă. Altuia i-ar veni anevoie să expună materia de filozofie a limbajului în limba maternă după o asemenea despărțire. Maestrul, însă, vorbește atât de corect în română, de parcă toată viața n-ar fi ținut prelegeri decât în această limbă. Trebuie să reușești să-i urmărești gândurile care se învârtesc aidoma apelor într-o bulboană, ca până la urmă să te fure totuși în involburarea lor și să te ducă în lumea miraculoasă a constructelor, deducțiilor, definițiilor. Coșeriu-vorbitorul nu este un orator care s-ar complăcea în această postură și ar încerca să epateze ascultătorii, așa cum o fac unii. Domnia Sa renunță la artificiu în numele accesibilității gândului pe care vrea să-l comunice, în numele apropierii ascultătorului, nu al detașării de el. Coșeriu-vorbitorul nu excelează, aparent, în oratorie. În schimb excelează în oratorie Coșeriu-scriitorul. Textul scris al profesorului Coșeriu este într-atât de riguros structurat, este atât de dens ca fond, formulările sunt atât de precise, legăturile dintre lexeme sunt atât de strânse, cuvintele sunt atât de la locul lor, stilul este atât de sobru, încât nu poți strămuta din loc o virgulă, necum o vocabulă. Orice propoziție sau frază este o sentință, o maximă. Ascultați-l: „A promova sub orice formă o limbă moldovenească deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic, e o absurditate și o utopie; și, din punct de vedere politic, e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și, deci, un act de genocid etnico-cultural”.

Coșeriu-filozoful nu stă într-o cadă cu apă să mediteze asupra rostului vieții și nici nu caută omul cu lumânarea ziua-n-amiaza mare, precum predecesorul său antic. Poate că ar aduce mai degrabă a Kant sau von Humboldt, dacă nu l-ar trăda acel dor mioritic din privire și acel început de surâs de soare de pe buze atunci când

conversează cu interminabil de numerosul său auditoriu. Dorul inconfundabil de românesc din privire și vorba românească, dumnezeiesc de dulce, ce curge aci ca o apă zbuciumată de munte, aci ca una domoală de la șes, ni-l aduce mai pe lângă Lancrăm, Rășinari sau Păltiniș, mai aproape de Blaga, Cioran sau Noica.

Coșeriu-profesorul și Coșeriu-savantul e atât de mare, încât nici nu ți-ai fi putut imagina că ar fi în stare să ne accepte atât de ușor alături de el pe atât de puținții cu duhul și de săraci cu opera care suntem noi, ceilalți. Iată însă că, în cazul Domniei Sale, se adeverește spusa conform căreia lângă un stejar falnic pot să-și găsească o brumă de umbră și răcoare și un codru de lumină și de soare și câțiva arbuști mai pirpirii. Temutul – ca performanță lingvistică, distantul – ca mentalitate a celor mici despre orgoliul chipurile neînfrânat al celor mari, sobrul – ca ținută profesionistă de pedagog și orator, olimpicul – ca realizare de geniu, glacialul – din punctul de vedere al unui neofit în ale alpinismului, care se vede în vis prin zăpezile din Kilimanjaro, Coșeriu-omul se dovedește a fi om ca toți oamenii, sociabil, prietenos, comunicativ, amator de o vorbă de duh, glumeț, încât de la o vreme te surprinzi că-i vorbești și tu de la egal, că ești ascultat, că nu te mai bâlbâi ca la început. Cine i s-a aflat în preajmă ar putea să-mi confirme spusele. Simt o mândrie inexprimabilă când îl aud pe acest frumos zeu coborât de pe Olimp vorbind despre prietenii noștri comuni, care, cu părere de rău, nu sunt acum printre noi: „Fratele nostru Ion Dumeniuk”, „Fratele nostru Ilie Ilașcu”, „Fratele Grigore Vieru”...

S-ar părea că încercările vieții, încrâncenările ei ar fi putut să-l facă mai colțuros, mai dur, mai războinic. Când te gândești că, timp de 50 de ani, nici n-a putut să viseze la o revedere a locurilor natale! Nu l-au făcut. Dar nici nu l-au înfrânt. Niciodată, ură. Totdeauna, bunătate. Totdeauna, înțelegere, toleranță. Apreciere solomonică a situației. Dragoste de oameni. Un adevărat cult pentru adevăr.

Ceea ce poate părea de-a dreptul straniu e că lingvistul raționalist Coșeriu e un mare visător și romantic, chiar sentimental un pic. O pot confirma cei care au avut fericirea să-l însoțească în mai multe rânduri în pelerinajul său prin locurile sfinte ale Moldovei din dreapta Prutului – la Putna, Suceava, Rădăuți, Ipotești, Iași – ori cei care i-au cunoscut opera artistică (inclusiv cea eseistică). Priviți-i soarele din obraji și scânteile din privire și-i veți înțelege originile, dar și sfâșietor de dulcele-i dor de Țară, dor de Basarabia și de Bucovina. Ascultați-l cum rostește „Fratele Ion Dumeniuk”, „Fratele Ilașcu”, „Fratele Grigore” (ați ghicit, anume pe inimosul Gr. Vieru îl are în vedere!), și veți înțelege dorul acestui om integru de oameni dintr-o bucată. Nu există întâlnire la care să participe (conferință, colocviu, simpozion, masă rotundă etc.) și în cadrul căreia să nu-și amintească de Ilie Ilașcu și de camarazii săi de crez și de suferință și să nu-și exprime convingerea că numai unirea eforturilor noastre, numai solidaritatea noastră – a tuturor – ne-ar putea ajuta să-i smulgem pe eroii neamului românesc de după gratiile smirnoviste.

Pașnicul și blajinul Coșeriu devine însă un luptător neînfricat de îndată ce dă peste vreun rățacit și desțărât de teapa lui P.P. Moldovan, care atentează la numele

de român și de limbă română, adică la adevărul istoric și cel științific. Cu începere de la 1988 încoace, de când am pornit lupta pentru renașterea națională și pentru dezrobirea de imperiul răului din afară, dar și din sufletele noastre întinate timp de decenii de timorare și întuneric, prof. E. Coșeriu e mereu cu noi pe baricade, în primele rânduri. Pentru că nu se poate împăca nicidecum cu ignoranța crasă, cu agresivitatea ei arogantă.

Prof. Coșeriu este un nobil cavaler al spadei ce se cheamă cuvânt. Cuvânt drept. Cuvânt cinstit. Cuvânt așezat. Armă pe care Domnia Sa o mânuiește măiestrit. Numai după cele mai stricte reguli ale jocului. Niciodată nu te va ataca din spate, totdeauna din față. Niciodată cu răutate încarnată, totdeauna întinzându-ți mai întâi mâna a împăcare în numele recunoașterii adevărului adevărat. Și numai după ce i-ai respins-o cu obrăznicie, neînduplecatul gladiator îți aruncă mănua. Păzea! Nu se lasă până nu-ți aplică lovitura de grație pe care o meriți.

Parcă ar fi un bloc monolit de granit. Parcă ar coborî de pe Acropole sau de undeva de prin Anzi. Dar mai ales parcă ar veni din Apuseni, din Țara Moșilor, acest crăișor din Țara de Sus a Moldovei, colosul de azi din Tübingen!

THE COLOSSUS OF TÜBINGEN

ABSTRACT

Known in the entire world as a great linguist, a philosopher of language, the name of our compatriot Eugenio Coseriu was almost unknown in the soviet theoretical linguistics. A single study of Coseriu, *Synchrony, Diachrony and History*, had been translated and published in Russian in the 1970s, in a collection of articles that acquainted the soviet reader with novelties in western linguistics. Coseriu returned home (in Romania and the Republic of Moldova) through a series of conferences and lectures after 50 years of pilgrimage around the world. The polyglot linguist does not excel in oratory, but Coseriu's written texts seem to be cast in bronze. Intransigent towards the falsifiers of the scientific and historical truth about Moldovans and their language, he is a swordsman of the word "that expresses the truth".

Keywords: *Eugenio Coseriu, synchrony, diachrony, history, polyglot, olympian, neophyte, swordsman, oratory.*